

KÖZLEKEDÉS

1. Előzmények

Közlekedési szempontból az alábbi tervelőzmények lettek figyelembe véve:

- Országos területrendezési terv (VÁTI 2003)
- Baranya megyei mellékúthálózat bővítésének igényfeltárási terve (UVATERV 1992.)
- Baranya megye területrendezési terve (VÁTI 2003)
- Baranya megyei úthálózat fejlesztése (Baranya Megyei Állami Közútközelítő Kht. szakmai koncepciója 1999)

2. A vizsgálatok értékelése

A tervezési terület Rádfalva település közigazgatási területe.

Rádfalva Baranya megyében, a siklósi kistérségben, a Villányi-hegység legnyugatibb vonulatának előterében, de már a Dráva-síkon elhelyezkedő község. Körjegyzőségi székhelye Diósviszló.

A település térségében gyorsforgalmi út és országos I. rendű főút nincs. Rádfalvától keletre halad az 58. sz. Pécs - Drávaszabolcs országos II. rendű főút, amely az 58117 sz. bekötőúton, és az 5814. sz. Harkány – Görcsöny mellékúton kereszttül érhető el. Az 58. sz. úton a térségközpont Siklós és a baranyai megyeszékhely Pécs jól megközelíthető. Az 5814. sz. út Görcsönynél ér el az 5801 sz. térségi jelentőségű mellékutat, amely Pécs térségében a 6. sz. főközlekedési útra csatlakozik.

A településre a Diósviszlóról induló 58117 sz. bekötőút vezet. Elkészült a településen áthaladó út nyugat felé, Kóros községbe vezető szakaszának burkolattal ellátása. Bár a burkolat szélessége (4 m) miatt az út nem alkalmas tömegközlekedésre, az Ormánság legfontosabb, 5804 sz. Harkány – Sellye – Darány hálózati szerepű mellékútjának elérése szempontjából nagy jelentősége van.

Rádfalva a térségközpont Siklóstól 15, Pécsőtől 35 km távolságra fekszik.

A község bekötőútjának forgalomnagysága:

58117. sz. mellékút	Átlagos napi forgalom járműkategóriánként (j/nap)							
	Szgzk	Kis teher	Busz	Csukl. busz	Könnyű teher-gkcs.	Nehéz teher-gkcs.	Szerelvény	Motor, k. seb.
2004.	542	112	10	0	5	13	5	6
2005.	558	116	10	0	5	13	5	6

Rádfalvát közvetlen vasútvonal nem érinti. A legközelebbi vasúti megálló a Drávacsépey állomás a Villány – Harkány – Sellye - Középrngóc vasúti mellékvonalon, amely mindössze 2 km-re van Rádfalva központjától, azonban kiépített út nem vezet hozzá.

A vasúti pálya állapotla leromlott. A megyei területrendezési terv szerint ez a vasútvonal a regionális vasútvonalak közé fog tartozni. Ezen belül várhatóan csak a vonal Harkány-Villány közötti szakasza marad tartósan a MÁV üzemeltetésében. A Középrngóc – Harkány szakaszon valószínűleg csak a vasúti áruszállítás marad meg a személyszállítást a közutakra terelik.

Összességében Rádfalva regionális közlekedési kapcsolatai megfelelőnek mondhatók.

Rádfalva és a szomszédos települések közötti kapcsolatai az 55117. sz. bekötőúton Diósviszló, és az 58128 sz. út felé Kórosra megoldottak, de Drávapiski, Drávacsépey, Drávacsépehely és főként Hegyzenimarton (Babarcszóiós) csak nagy kerülővel érhető el.

A település belső úthálózatának gerincét az 55117. sz. bekötőút adja. Az út kategóriája külterületi mellékút, bekötőút (K.VI.C.) és beltérileti gyűjtőút. (B.V.c.B.) A burkolat szélessége jellemzően 5,0 - 6,0 m, a korona szélesség 8,0 m. Mellette mindkét oldalon vízelvezető árok van. A közterület szélessége 17-40 m. A település többi úja lakó, kiszolgáló út (B.VI.d.C.). A lakóutcák burkolatának szélessége változó, 3-5 m. A vízelvezetés nyílt árkos, de helyenként az árok és a járda is hiányzik.

A települést Harkány (Siklós) felé induló távolsági autóbusz járatok érintik. A zsák jellegű településen kiépített autóbusz forduló van. (A Petőfi utca 68. sz. ház falán emléktábla jelzi, hogy Rádfalva 1975-ben – Magyarországon utolsóként – kapott autóbuszjáratot.)

A külterületi mezőgazdasági utak burkolatlan földutak, vízelvezetésük, karbantartásuk nem megoldott, rossz állapotúak.

A településen kerékpáros út nincs.

3. Közlekedésfejlesztési javaslat

3.1. A várható forgalom előrebecslése

A település térségében lévő úthálózaton csak a motorizáció terjedéséből adódó forgalomnövekedés várható.

Várható forgalomnagyságok:

66103. sz. mellékút	Átlagos napi forgalom járműkategóriánként (f/nap)							Motor, k. seb.
	Szgzk	Kis teher	Busz	Csukl. busz	Könnyű teher-gkcs.	Nehéz teher-gkcs.	Szerelvény	
2005.	558	116	10	0	5	13	5	6
2010.	694	144	11	0	6	15	6	6
2015.	764	158	12	0	7	17	6	6

3.2. Regionális kapcsolatok fejlesztése

Közúti közlekedés:

Rádfalva környékén a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése nem tervezett. A térség főközlekedési útvonala, az 5804. sz. út felé a meglévő kapcsolat teljesértékűvé tételéhez a Rádfalva – Kóros összekötő út szélesítése szükséges.

Rádfalva térsége a mellékút hálózat fejlesztési tervekben sem szerepel.

Vasúti közlekedés

Rádfalva számára a vasúti közlekedésnek áruszállítás szempontjából lehet csak jelentősége, ehhez azonban ki kell építeni a drávacepelyi vasútállomáshoz vezető utat.

3.3. Rádfalva és a szomszédos települések kapcsolatai

A szomszédos települések felé a közúti kapcsolatok a bekötő és az összekötő utak révén biztosítottak, de a térség településeinek egymás közötti kapcsolata sok helyen hiányzik.

Szükséges lenne a múlt század közepéig jól működő települések közötti úthálózat fontosabb elemeinek kiépítése. Ezek a Hegyzenitnarton, a Drávapiski és a Drávacepely felé vezető utak, amelyek nagyrészt a meglévő földutak nyomvonalán kiépíthetők. Az új utak kategóriája külterületi mellékút, összekötő út. (K.VI.C.)

3.4. Rádfalva belső úthálózatának fejlesztése

A meglévő belső úthálózat nem változik.

3.5. Közforgalmú közlekedés

Autóbusz-közlekedés

Helyközi és távolsági autóbusz-közlekedés

A helyközi és távolsági járatok az országos közutak szakaszain haladnak. Az autóbusz közlekedésben lényeges változás, a szájkelleg feloldása lehetne a kórosi út kiszélesítése.

Vasúti közlekedés

A vasúti közlekedés távlatban sem fog jelentősszerepet játszani.

Kerékpár-közlekedés

A kerékpár-közlekedésnek mind a helyi forgalomban, mind a turisztikában egyre nagyobb szerepe van. Az országos és a megyei területrendezési terv a térségben az országos jelentőségű Dráva menti kerékpárúttal, és a regionális jelentőségű Pécs- Pellérd – Görcsöny – Harkány és Görcsöny – Vajszló – Vejti kerékpárúttal számol. Rádfalvát közvetlenül sem országos, sem regionális jelentőségű kerékpárút nem érinti, de kerékpáros túraútvonalak kijelölése a térség turisztikai fejlődésével párhuzamosan javasolható a Diósvizsló – Rádfalva – Kóros – Adorjás és a Rádfalva – Hegyszentmáton vonalon. Ezekén a túraútvonalakon és a község belső úthálózatán önálló kerékpárutak kiépítését nem javasoljuk, a csekély gépjármű forgalom lehetővé teszi az azonos burkolt felület használatát.

Gyalogos közlekedés

A még hiányzó járdákat az úthálózat mellett fokozatosan szükséges kiépíteni.

3.6. Gépjárművek elhelyezése

A településen belül parkolási gondok nincsenek. Új létesítmények elhelyezésekor az OTÉK szerinti parkolóhelyeket saját telken belül meg kell építeni.

4. Közlekedési területek szabályozása

Jel	Út	Kategória		Közl. terület szélessége
		Jelenleg	távlatban	
KöU-1	Drávapiski felé vezető új út Drávacsepely felé vezető új út	-	külsőterületi mellékút, összekötőtű (K. VI.C.)	meglévő (14-20 m)
KöU-2	Mezőgazdasági és külterületi egyéb utak	külsőterületi mellékút, egyéb út (K. VIII.C.)	külsőterületi mellékút, egyéb út (K. VIII.C.)	meglévő (6-12 m)
KöU-3	Petőfi Sándor utca Dózsa György utca	belterületi gyűjtőtűt (B. V.c.B.) lakótűt	belterületi gyűjtőtűt (B. V.c.B.) belterületi gyűjtőtűt (B. V.c.B.)	meglévő (20-40 m)
KöU-4	Lakó és kiszolgáló utak	(B. VI.d.C)	(B. VI.d.C)	meglévő
KöU-5	Gyalogos út		(B.X.)	5 m

KÖZMŰVEK

I. VIZELLÁTÁS

Rádfalva község Baranya megye déli részén, a Villányi-hegység nyugati vonulatának déli előterében, a Fekete-víz síkján fekszik.

Az ivóvízellátás megoldott, a Tenkesvíz által üzemeltetett kistérségi vízellátó rendszer biztosítja, melyhez Diósvizszió, Szava és Rádfalva tartozik.

A rendszer vízbázisa a diósvizsziói 2. sz. fűrt kút, melynek adatai:

Tulajdonosa:	Diósvizszió Önkormányzata
Mélysége:	74,5 m
Kiitemelhető vízmennyiség:	137 m ³ /nap
Vízkezelés:	nincs, nem szükséges

A Rádfalvát ellátó gerincvezeték a Diósvizszió – Rádfalva közöttal párhuzamosan, annak vonalát követve húzódik. A vezeték anyaga: 3240 fmm NA 151, KM-PVC és 160 fmm NA 80, KM-PVC.

Az ellátás térszín feletti tárolóból gravitációs úton történik.

Az 50 m³-es HIKO 50-3-4/3 acélszerkezetű víztorony Diósvizszió községben van.

Az ellátó hálózat PVC vezetékkel került kiépítésre, melyről az egyes ingatlanok házi bekötéssel ingatlanonként elhelyezett vízmérőn keresztül csatlakoznak. A kb. 600 fmm hosszú vezeték $\frac{3}{4}$ " KM-PVC.

A községben az oltóvíz föld feletti tűzcsapokból biztosított, nyomásértékei a rendszer teljesítményétől függően 2,4 (min.) és 3,5 bar (max.).

A belterületen jelenleg mindenhol biztosított a vezetékes ivóvíz ellátás.

A vízellátás hosszú távon is biztonságosan megoldott. A tervezett kisebb fejlesztések részére a jelenlegi rendszer továbbépítésével megoldható az ellátás.

II. SZENNYVÍZELVEZETÉS:

A területen szennyvízelvezető csatornahálózat nem üzemel.

A szennyvízelvezető csatornahálózat kialakításának lehetséges változatai:

- a) Az I. változat esetében a község szennyvizét tisztítóberendezés elhelyezésével, majd a tisztított szennyvíz Egerszegi-csatornába vezetésével lehet megoldani. A kiskapacitású tisztítóberendezés helye A 06/1/1 hrsz-ú ingatlan környéke lehet.
- b) A II. változat esetén regionális háálózathoz csatlakozna a község. A közüzemi szennyvízelvezetés megoldására a környező településekkel közös csatornamű építése lehet a végleges megoldás állami cél- vagy címzett támogatás igénybe vételével. A csatormázásnál figyelembe vehető partner települések: Vajszió, Baranyahídvég, Adorjás, Sámód, Kóros, Rádfalva, Lúzsok, Hincs, Vegti, Kisszenimárton. A tisztító telepet Baranyahídvég község külterületén lehet kiépíteni. A tisztított szennyvizek befogadója a Fekete-víz.

A csatormarendszer fejlesztéséig, képtelenség az új lakóingatlanoknál vízzáró szennyvíztároló létesítését javasoljuk előírni.

III. FELSZÍNI VÍZELVEZETÉS

Rádfalva csapadékvizeinek befogadója az Egerszegi-csatorna. A belterület csapadékvizeit a települést délről és keletről övező meliorációs árok, illetve vízfolyás gyűjti össze, és kis eséssel, kanyarogva vezeti az Egerszegi-csatornába.

A csapadékvíz elvezetése felszíni elvezetéssel, a közutakhoz tartozó, többnyire földmedres, illetve fűvesített árokrendszerrel van megoldva. A vízelvezető nyílt csatornák karbantartása, tisztítása nem rendszeres. A kis lejtés miatt az eliszapolódás gyakori, az elvezetés a befogadó árkokba nem mindig működik.

A hatékony vízrendezés érdekében a beavatkozásokat, jókarba helyezéseket a vizgyűjtő területtől a befogadóig összehangoltan kell megtenni.

IV. ENERGIA ELLÁTÁS

VILLAMOS ENERGIA

A térség villamos energia ellátását a Harkány – Vajszió 20 KV-os légyvezetékes gerinchálózat, illetve a gerinchálózat leágazásairól táplált 20/0,4 KV-os transzformátor állomások biztosítják. A Rádfalvát is ellátó leágazás Baranyahídvegnél indul, Sármód és Kőrös ellátását is biztosítva.

Az ellátottságot tekintve a községben a szolgáltatás teljes körű. Az ellátott háztartások száma több mint a lakásállomány. A fogyasztók ellátását üzleti szempontból a területi áramszolgáltató Eon Rt. végzi.

A 0,4 KV-os hálózat táppontja a 20/0,4 KV-os transzformátorállomás, amely a templom háta mögött található. A transzformátor megjelenési formáját tekintve oszloptranszformátor.

A közvilágítás minden közterületen kiépített.

Városképvédelmi és területgazdálkodási szempontból a villamosenergia hálózatokat (közép-, kisteszültességű és közvilágítási) a kijelölt műemléki környezetben földkábelbe fektetve kell építeni. Ezeken a területeken új villamosenergia hálózatot létesíteni ill. a meglévő rekonstrukcióját engedélyezni csak föld alatti (földkábel, aléplítmény) elhelyezéssel szabad.

A belterület többi, és a beépítésre nem szánt területeken a földfeletti vezetés fenntartható, de területgazdálkodási okokból, valamint az utca fásítási lehetőségének a biztosítására a 0,4 KV-os, a közvilágítási és a távközlési szabadvezetéket közös oszloponon kell vezetni.

GÁZENERGIA

A településen a földgáz-ellátás jelenleg nincs kiépítve. Kistérségi összefogással a gázellátás tervei elkészültek, a középnyomású vezetékéről Drávacepely felől, a jelenlegi földút vonalában émé el a községet.

V. HÍRKÖZLÉS

MATÁV Rt.

Rádfalva távközlési ellátását a MATÁV Rt. Pécsi Műszaki Szolgáltatási Központ biztosítja.

A Pécs primer területén lévő község ellátása jelenleg a Diószivzión lévő HYTAS rendszeren megoldott. Ehhez a körzethez tartozik Rádfalva, Szava, Garé, Babarcsvótiós és Siklósdbodony település.

A meglévő távközlő rendszerről távbeszélő és ISDN2 szolgáltatás nyújtható. Fejlesztést rövid távon a MATÁV Rt. nem tervez.

A nagyvességű kábelek építése föld alatti, míg az elosztóhálózat, és az előízetői leágazások a helyszíni adottságoktól függően föld alatt, illetve oszloponon elhelyezettek.

A folyamatos fejlesztések során jelentkező távközlési szolgáltatásokat a MATÁV Rt. kisebb építésekkel ki tudja elégíteni. Az elosztó hálózatok kiépítése a területek beépítésével azonos ütemben haladhat.

PANTEl Rt.

A Pantel Rt. optikai kábele a Görcsöny – Diószivzió út mellett halad. Rádfalvát érintő fejlesztési elképzelések nincs.

VIVENDI

A Vivendinek jelenleg nincs Rádfalván létesítménye, fejlesztést nem terveznek.

MOBIL SZOLGÁLTATÓK

A község területén egyik szolgáltató sem rendelkezik adótoronnyal. A lefedettség a település területén nem megfelelő, de egyelőre a szolgáltatók nem terveznek fejlesztést.

ÖRÖKSÉGVÉDELLEM

I. AZ ORMÁNSÁG

LEHATÁROLÁSA

Az Ormánság, mint táj először 1257-ben jelent meg írásos nyelvemlékben, Ormánköz alakban, mint az Ormán és a Dráva között fekvő vidék neve. A tájegység lehatárolása nem egységes, a leírók különbözőképpen próbálták, más-más szempontok szerint meghatározni.

A reformáció elferdésével Baranya megye nyugati felén a felsőbaranyai református egyházkerület neve volt Ormányság. Az ellenreformáció után a név jelentése arra a területre korlátozódott, ahol a református lakosság zöme maradt.

Legtöbben a viseletből kiindulva fő kritériumként a *bikla*, a jellegzetes, fehér vászonból készült szoknya hordását tartották mérvadónak, elferdésének vonalában húzták meg az Ormánság határát. Általában 40-45 falut sorolnak a tájegységhez. Drávafoktól Dióviszlóig. Nyugati részét Okorvidéknek, a középsőt Ormányköznek, a keletit Bököznek nevezték.

TÁJ ÉS GAZDÁLKODÁS

Az Ormányság a honfoglalás idején a Dráva folyton változó medréhez északról csattakozó, vízenyős, lápos, mocsaras vidék volt, ahol a kiemelkedő földhatáron sűrű erdők nőttek. A területen letelepedett Árpád kori magyarokat elsősorban a halban gazdag vizek és az állatok legeltetésére alkalmas erdők, vízenyős rétek látták el étellemmel, a földművelés nem volt jelentős. Később is az állattartásos gazdálkodás tett meghatározó, a kevés művelhető földhöz erdőirtással jutottak.

A török hódoltság alatt a jól ismert mocsarak reflektébe vonult a lakosság, a túljelők a XVII. század elejéig régi életüket folytathatták tovább a megfogyatkozott számú falvakban.

A földterületek korábbi birtokosai közül azonban csak a nyulak-szigeti (Margitsziget) apácák kapták vissza vajszlói birtokukat. A magyar kishirtokosok nem tudták bizonyítani oklevéllel, adománylevéllel tulajdonjogukat, s így az Ormányság többi részét a királyi kegy idegen kézre juttatta. Ez volt az első csapás az Ormányság magyarságára. Az ősi földeket idegeneknek adta a Neoquisita Commissio, a korábbi birtokosnak saját gyarapodása helyett ezentúl másokért kellett dolgoznia. Ezen a vidéken Aeneas Caprara tábornok és Nesselrode pécsi püspök jutott nagyobb birtokhoz, a XVIII. sz. közepére azonban ezek a földek nagyrészt az Esterházy illetve a Batthyány család kezére kerültek, ez utóbbiak szereztek meg például a siktósi uradalmat, amelynek Rádfalván kívül Cún, Drávacséhi, Drávapiski, Ipacsfa, Kórtos és Kovácsrhida is része volt.

A jobbágycsaládok – leszámítva az embertelen robotterhket – mégis viszonylag szabad életet élhettek. Az erdőkben szabadon legelthettek, a növekedő családoknak engedélyezett volt az erdőkből művelhető szántót kikanyarítani és használni, a rengeteg fából házat építeni és tüzelőt gyűjteni. A XVIII. század közepén az Ormányságban a tájfal és a természettel kiegyensúlyozott harmóniában éltek az emberek. A ligetes-fás vegetáció, a megújuló vizek változatos élete, a kevés művelésre alkalmas minőségű termőföld, az úttalanság és az elzártság adták keretét az ormánysági nép halász-pékász, állattartó, gyűjtőgező, ráérős életének, amelyben akkor a 10–15 ezer, sajátos kultúrájú ember élt.

Az 1767. évi úrbérendezés új helyzetet teremtett a gazdálkodásban a jobbágyok úrbéres földjének és a földesurak kezelésében lévő majorsági birtokoknak a szétválassztásával, a jobbágyi jogok és kötelezettségek rögzítésével. Ettől az időtől kezdődik az ormánysági parasztlak, illetve állataik kiszorítása az erdőkből. A hagyományos állattartásban az erdőkben legeltettek, a nagykiterjedésű mocsári tölgyesek adták a sertéshizlaláshoz a kifogyhatatlan mennyiségű makkot. Az úrbéni rendezés a szántók és legelők nagy részét a jobbágyoknál hagyta, az erdők viszont az uradalmaknál maradtak és a parasztlak azokat csak korlátozva.

Ebben az időben kezdték az uradalnak tulajdonosai a vizek szabályozását is. A Dráva ezen a szakaszon kanyargó medertípusú, a meanderezés, a gázlóépítés és vándorlás jellemzi. 1770 körül épült meg Felsőszentmárton és Szaporca között az ún. Mária Terézia töltés, amely a táj vízrajzának első jelentősebb megváltoztatása volt.

Az árvizek szabályozásával, a meder töltések közé szorításával elsősorban az uradalmak jutottak új, művelhető földterületekhez.

Az 1848-as szabadságharc meghozta a jobbágyfelszabadítást végre, de elindította az ormánysági falvak viszonylagos egyensúlyi helyzetének felbomlását. A hanyatlás Kiss Géza által részletesen és nagyon érdeklően kifejtett fő oka az *elkülönbözés*ből ered. A jobbágyok megkapják minőségkülönbségtől függetlenül megszabott nagyságú földjüket, de csak azt, a tenjeszkedésre nem hagytak szabad földterületet, a fávákat körülvéve, elkülönített nagybirtokok – és az azokon meginduló kapitalizálódó termelés – agyonszorították a kisparaszti gazdaságokat. Nem tenjeszkedhettek északra, új területek felé sem, ott a rendkívüli

kedvezményekkel letelepített és így hihetetlenül megerősödött németek foglalták el a földeket, dél felé pedig a Dráva állta útjukat.

A kis földterületű falvakban a szaporodó családok a birtokaprózódás és a vele járó elszegényedés elkerülése miatt találták ki az „egykézest”.

A nagybirtokokon a XIX. század közepén kezdődött a majorsági gazdálkodás, szinte minden faluban létrejött egy-két uradalmi központ, ahol nagyrészt az Ormánságon kívülről jött cselédek dolgoztak, tanult mezőgazdasági szakemberek irányításával, már korszerű gépeket használva.

Újabb vízzsábalýozások is kezdődtek. A Drávába ömlő Fekete-víz – melyet a Meesekről lerohanó vizek tápláltak, és széles, vízenyös mocsárvídek kísérté – megregulázni alakult meg a Fekete-víz Lecsapoló Társulat 1839-ben (a lecsapolási tervet Beszédes József készítette), a tényleges vízrendezési munkát 1848-66 között végezték. A Dráván is folytatódott a folyókanyarulatok átvágása és a töltések építése.

Az Ormánság a nagy gazdasági világválságig még tartotta magát. A nagy uradalmi birtokokon kívül minden faluban volt néhány nagyobb, 20-100 holdas gazdaság, a 3-10 holdas kisbirtokok ha szűkösen is, de a megélhetést azért biztosították.

Az állattenyésztés továbbra is meghatározó maradt, de a rüdegtartásról át kellett térni az istálló tartásra. Főként szarvasmarhát neveltek, de az ormánságiak híresen jól értettek a lovakhoz is.

A II. világháború után a nagybirtokokat államosították, a falvak népe földhöz jutott, amit '60-as évekig művelt is, meglehetősen korszerűen, de lelkesen.

A termelőszövetkezetek kikényszerített megalakulása más irányba terelte a falvak sorsát. Az erőltetett nagyüzemi termelés extenzíven tenjeszkedett. A XIX. században megkezdett vízrendezési munkákat folytatva hatalmas költségű meliorációvá váltak be újabb területeket a szántóföldi termelésbe, átalakítva a táj terméshozadékot. A legelőerdők eltűntek, és velük végképp megszűnt a hagyományos állattartás; a lápok, mocsarak ugyan kiszáradtak, de jó minőségű termőföld nem lett belőlük, a föld eltartóképesége nem nőtt. A rosszul gazdálkodó termelőszövetkezetek, a határmenti területek értékét az adja, hogy ez falvakból megindult az elvándorlás, aminek újabb lökést adott a településpolitikai aprófalvakat tudatosan visszafeljesztő törekvése.

Az 1989-es rendszerváltás az Ormánságot is felkészületlenül érte. A termelőszövetkezetek javai nagyrészt az addigi vezetők, irányítók kezébe kerültek. A mai lakosság túlnyomó része semmilyen kárpótlásra nem volt jogosult, akik visszaigényelheték földjüket, öregek, magukra maradtak voltak és elkönyveltyélték fillérekért ősi jussukat. A vizsgált területen alig van egyénileg gazdálkodó földtulajdonos. Föld nélküli az állattenyésztés is elsorvad, vásárolt takarmánnyal gazdaságosan nem lehet állatot tartani. A termőföld megművelésére elenyésző helyi alkalmazott szükséges. Munkalehetőség nincs. Halvány reménysugár csak a Duna – Dráva Nemzeti Park létrejötte. Természetvédelmi szempontból a Drávamenti területek értékét az adja, hogy ez Magyarország egyik legnagyobb nedves síksága, változatos, élőhelyekben gazdag táj, a természeti turizmus igéretével.

LAKOSSÁG

Hóman Bálint szerint Baranya megye területén a Botond-törzs telepedett meg. A Dráva két partján a magát honfoglaló hadnagytól származtató Kán nemzetsége szállt meg.

A helynevek tanúsága szerint a térség az Árpád-korban sűrűn lakott volt, egymástól kis távolságra sok apró borkorban éltek a honfoglaló magyarok és leszármazottaik. (A helynevekből arra is lehet következtetni, hogy ezen a vidéken a XI. században szláv telepek is voltak.)

Mohács után az állandó harcok, a vonuló seregek ellen a mocsaras, lápos vidék remek menedéket biztosított, a teljesen elnéptelenedő dél-keleti Baranyával szemben itt a falvak folyamatosan lakottak maradtak, újratelepítésre nem volt szükség.

A lakosság azonban hitet váltott. A török benyomulás után római katolikus papjai elmenekültek, a lelki vezetők nélkül maradt szenvető nép pedig örömmel fogadta a vele sorsközösséget is vállaló, a reformáció tanait hirdető szerzetesek, majd lelkipásztorok megjelenését. (A református vallást a törökök is jobban megúrták, mint a Habsburg-házzal összfefonódott katolikus.) Az Ormánság teljes egészében református hitre tért, a későbbi ellenreformációs törekvések sem érték el itt hatást.

A szinmagyar református tömbben a – betelepítésnél egyébként hihetetlen kedvezményeket élvező – nemesség csak elenyésző mértékben tudott helyet szerezni, bár ennek a kevés, és nem jó minőségű szántóföld is oka volt.

A lakosság összetételének változása a XIX. század második felében kezdődött. A jobbágyfelszabadítás után az uradalmi birtokokon nem volt munkáskéz. Az ekkortájt induló majorsági gazdálkodásban korszerűbb termelés kezdődött, gépesítéssel, új technológiákkal és új munkavállaló réteggel. Tanult, szakképzett mezőgazdászok, és olcsó munkaerőként cselédek települtek a nagybirtokokra. Szinte teljes egészében az engedelmesebb római katolikus vallásúak, köztük sok horvát nemzetiségű.

Az őslakosság körében ekkor kezdődött a birtoknagyság megőrzése érdekében a születésszabályozás, az egykézés – a kisparaszti gazdaságok bővülési lehetőség híján ebben látták életszínvonaluk megtartásának

biztosítékát. A legszebben Kodolányi János műveliben ábrázolt faldalmas folyamat visszafordíthatatlanná vált, hiába harcoltak ellene a XX. század ébredező szocialisztikus mozgalmai, a népesség rohamosan fogyott. A falvak megüresedett házait az uradalmi cselédek, az egyikék korai halála miatt ökök nélküli maradt birtokokat pedig nagyrészt Ormánságon kívüli, gazdag, tejgazdálkodó német családok szereztek meg. A református magyar lakosság nem tudott jó választ adni az új kor, a más gazdaság, az eltérő lehetőségek kihívásaira, életerejük fogyott el, tartásukat veszítették el. A mai falvakban arányuk nem haladja meg a 10-15 %-ot...

1945 után új távlatok nyíltak – de csak a kisbirtokosok és földtelenek előtt – a földosztással. A gépekkel, kellő szakértelemmel alig rendelkezők éppen kezdtek beletanulni a földművelésbe, amikor a termelékenységfejlesztéssel ismét bémunkássá degradálták őket. A rossz földéken rosszul gazdálkodó termelőszövetkezetekből menekültek az emberek a közelebbi és a távolabbi városokba.

1989-ben újabb lehetőséget szalasztott el az Ormánság. A rendszerállás zavaros tulajdon-visszaállítására nem lett sikertörténet. A vizsgált területen jól működő, jó megélhetést biztosító magángazdaságok elenyésző számban alakultak. A falvak lakóinak túlnyomó része nem rendelkezik semmilyen földterülettel a hazhoz tartozó kerten kívül. Helyi munkalehetőség alig van.

Az iskolázottság szintje alacsony, a falvak háromnegyedében nincs sem iskola, sem óvoda. A hitélet is elsorvadt, a gyönyörű református templomok istentiszteletein alig vesznek részt, a községeknek saját, velük élő, őket ismerő és vezető lelkeszei sincsenek.

ÉPÍTETT KÖRNYEZET

Az Ormánság települései a nevet is adó, mocsárból kiemelkedő omokon, hátakon építették házaik sorát. Ennek köszönhetőek a szabálytalanul kanyargó, nevükben is „egy- és kétsoros” utcavonalak. Gyakori a falu közepén a házakkal övezett legeő, amely az átlatok éjszakai őrzésére szolgált. A falvak kicsik, szűzegnéhány telkesek. A XVIII. század közepéig a szabálytalan telkeken szabálytalanul álltak a házak is, egy telken gyakran több is. A mai településszerkezet szabályos telekalakulatait és építkezését az abszolutizmus korában központi irányítással, mérnöki tervezéssel hozták létre.

Az ormánsági nép első hajlékait fából készítette, amelyhez a mocsári erők bőségeseen szolgáltatták az alapanyagot.

1845-ben Hölbling Miksa megyei tisztifőorvos írt először a vidék építkezéséről. Egy-egy telken sokszor 3-4 gazda is élt egymashoz közel álló házakkban, amelyek faoldallal, szalmafedéllel és kemény nélküli épületek.

Baksay Sándor református lelkész, későbbi püspöktől sokat olvashatunk az Ormánság Millennium körüli világról. A községek egyetlen utcából álltak, kevés volt közülük, melynek 400-nál több lakója lett volna. Somogyi Szokásnak mondja, hogy a házak talpakra épültek, szalmafedéssel.

Várady Ferenc kétkötetes, nagy Baranya monográfiája 1896-ban jelent meg. Az ormánsági részt Bodonyi Nándor sellyei tanító írta, elég zrossaszínűen. Idillinek ábrázolja pl. az uradalmi cselédség lakóhelyét, ahol két-három család egy egész sereg gyerekekkel ellátják egy szűk szobáskában békességgel, közösen fűtenek, takarítanak, közös tűzhelyen főznek. (Nem csoda, ha a cselédség igyekezett a községekbe húzódni, és napszámosként majd feles bérióként beryomolni a kihaló családok helyére.)

A már korábban is említett Lukácsy Imre 1907-es munkájában részletesebben foglalkozik a házépitéssel.

Három fejlődési fokot állapít meg, legrégebb a talpasház, ezt követi a verfallú, végül a kőből téglából/épített. A lakóházakról és kialakulásukról a leg részletesebb leírást Gunda Béától kapjuk, aki az Ormánságban kezdte a 30-as években szisztematikus néprajzi gyűjtőmunkáját.

Az egyhelyesű, nyíttűzhelyes, keménytelen, balkáni eredetű házfípusból származtatja az ormánsági háromhelyesű talpasházak kialakulását. Elmeletét többben vitatták, vitájkák azóia is, tárgyi bizonyítékok hiányában azonban minden következtetést csak kétkedéssel fogadhatunk.)

A török hódoltság után, a XVII-XVIII. századtól lehet pontosabban nyomon követni az ormánsági építészeti emlékeket, bár az első hiteles, rajzos leírások, felmérések csak a XIX. században keletkeztek. Ebben az időben még álltak a XVIII. századi, kizárólag fából épült talpasházak. A földre helyezett fatönkökre (gőcsőkre) hatalmas tölggerendákat (talpakat, hörgőfákat) fektettek, ezekre tölgfraoszlopokat állítottak, ezek tartották a koszorúákat (vorókat) és a padlás-(hászé)-gerendázatot. A ház falai Mária Terézia erdővédő rendeletei után, a XVIII. század harmadik harmadától már nem épülhettek fából, karóvázás sővény alapra került a polyvás kemény agyag sántapasztás kívüli-belüli. (Csak a melléképületek falai készültek deszka kitöltéssel továbbra is.) A tetőre szalmazsuppot raktak, volt, hogy csak villával főhánnya, de gyakrabban babákat készítettek a szüpből és iszalaggal kötötték az égerfa lécekehez. A talpas házak előnye a lápos vidéken az áthelyezhetőség, ha árvíz, vagy más baj jött, egyszerűen odébbvontatták a talpakon, mint egy szánkót, az egész építményt. Volt, hogy egész falut is átkötöztettek így, vagy egy templomot, mint 1754-ben Kissányban. Az 1828-as Conscriptio Regnicolaris példáiul felsorolja a falvak malmaít, és mindegyiknél megjegyzi, hogy azoknak nincs állandó helyük, amelyik helyen a legjobb éppen a vízfűrés, odavontatják talpakon őket, ezért gyakran meg is sérülnek.

Ezekből a házból nem sok maradt már. Skanzenek őrzik a megmentett szobákat (pl. Sellyén is), vagy tájházként védik felújítva, mint a lúzsokit. A vizsgált falvakban egyedül Hincsen található még másfél talpasház, a féi szó szerint értendő, mert az egyiknek a fele szétesett, a másik is elég rossz állapotú, de legalább ma is lakott épület, így talán még megmenthető.

A főgyó erdő, az erdővédő törvények, meg a sok tűzvész új építési módot kívánt, a XIX. századtól általános váltak a földfalak és a cseréptetők, majd a gazdagabb házaknál és a középkülsőknél a téglafalazat. Ezeket azonban már szakemberek építették, főleg fejlettebb építési kultúrájú sváb közművesek, így a mai ornánsági falukép csak annyiban különbözik a baranyai német falvakétól, hogy a házak kisebbek, szegényesebbek.

Különleges helyet foglalnak el az ornánsági építészeten a templomok. Az első templomok fából, paticsfalal készültek, ugyanúgy, ahogy a lakóházak. A török hódoltság alatt reformátussá vált vidék híres emléke a *Herzegszőlősi Kánonok*, a baranyai reformátusság életének első tételes szabályrendszere 1576-ból. Ebben a papság kötelességévé tették a gyermekek tanítását is – 425 évvel ezelőtti – tehát a templomok mellett iskolák is működtek. Amikor a gyarapodni kezdő közösségek rossz és kicsi templomaik helyett újat akartak építeni, nem kaptak rá engedélyt. Mária Terézia magyarellenes cselekedetei közül ez az egyik legfájóbb, a református egyház, és vele az egész, színmagyar Ornánság elnyomása. Csak II. József 1791-es türelmi rendelete teremtett lehetőséget arra, hogy az annyira vágyott templomepítések elkezdődhessenek, akkor viszont szinte egyszerre készültek minden ornánsági faluban. Eddig csak a festett, kazettás famenyvezetű templomokról születtek tanulmányok, a színes, rokokó ornamentika XVIII. Sőt XIX. századi továbbéléséről. (Drávainányi – 1792; Kőrös – 1793-1834; Kovácsida – 1833; Adorjás – 1837) A többi, 1820 és 50 között épült, egymáshoz nagyon hasonló megjelenésű, sallangoktól mentes, klasszicizáló későbarokk stílusú, egyompos, karzatokkal ellátott, tagolatlan terenteres, tégl- vagy lapos faboltozatos menyvezetű, kívüli-belüli felhőre festett templom, amely ennek a vidéknek az összetartozását hirdeti, valamint a kevéssel utánuk emelt parókiák szintén megérdemelnének egy külön tanulmányt.

1943-ban dr. vitéz Kiss Tibor építész, műegyetemi tanár jelentetett meg fényképekkel gazdagon illusztrált kötetet az Ornánság és a Szigetvidék népének építészetéről, a tanítványával folytatott gyűjtőmunka eredményeként. Az ebben szereplő gyönyörű, XVIII. sz. végi – XIX. sz. eleji lakóházakból sem sok maradt meg mára. Most, csaknem hatvan évvel később, a településrendezési tervekhez kapcsolódó építészeti értékvizsgálat során már a XX. századi emlékműanyag védelme lett az elsődleges cél.

II. RÁDFALVA

TÖRTÉNET

A település környéke már az őskorban lakott volt, erre utalnak a területén előkerült őskori leletek. A későbbi kultúrák emlékműve is előbukkant már, így kelta és főként római emlékművek, a Górficés-dűlőben Dombay János későrómai sírokat tárt fel az 1950-es években, de ezen a területen honfoglalás kori sírokat is találtak már 1908-ban.

A község első írásos említése 1337-ből származik Raadfalva alakban. A név a Rád személynévről és a falu birtokos személynéggel ellátott alakjának szóösszetétel. Maga a személynév kapcsolatba hozható az 1057-ben Baranya megyében birtokos Radó nádorról.

A település környéke a XV. században Soklos várához tartozott. A mai Rádfalva területén azonban a középkorban több kisebb falu is volt, mint Kengyel, Sárosd, Tüskés, amelyek emlékét ma is őrzik dűlőnevek. Bár a vidék a török hódoltság alatt folyamatosan lakott maradt, ezek a kis falvak elnéptelenedtek, eltűntek, csak Rád vészelte át a harcot – jócskán megfogyatkozott lélekszámmal, az 1696-os részletes adóíjlistrom szerint mindössze 7 családdal.

A falu régi, magyar birtokosai földjüket nem kapták vissza, a terület – mint az Ornánság legnagyobb része – Caprara tábornok kezére jutott. 1752-re a családok száma 27-re nőtt, vagyis csaknem megnégyszereződött! A század második felében már gróf Bathyány Fülöp a tulajdonos. A Széchenyi Ferenc féle 1785-ös Descriptionban Rád pedig már 422 református magyar lakossal szerepel, akik 61 házban laktak.

A Bathyányak hatalmas siklósi uradalomához tartozik később is a falu, színmagyar lakói uraihoz hasonlóan református vallásúak. 1770-től vezetik anyakönyvüket, de a mai templom csak 1840-ben épült.

A XIX. század végén a birtok korszerűbb művelésére két puszta létesítettek – Nagysárosdöt és Tüskést. Ebben az időben érte el a népesség a maximumot, az 550 fő körüli lélekszámot. A népesség ettől kezdve – az egész Ornánsághoz hasonlóan – fogyásnak indult. Kiss Géza adatai szerint a faluban 1934-ben már csak 336-an laktak. A pusztákon ezen felül mintegy 150-en éltek. 1970-ben már csak 305 fő volt a belterületen, 53 pedig a külterlelő lakott helyeken, Tüskésen, Nagysárosdon és az újabb telepítésű Kissárosdon. Mára a lakosság 265 főre csökkent. A puszták közül Tüskést – amely TSZ majorként működött a nyolcvanas évekig – és Kissárosdöt teljesen lebontották, Nagysárosdó megmaradt pár lakóházából egy lakott.

TÁJ- ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZET

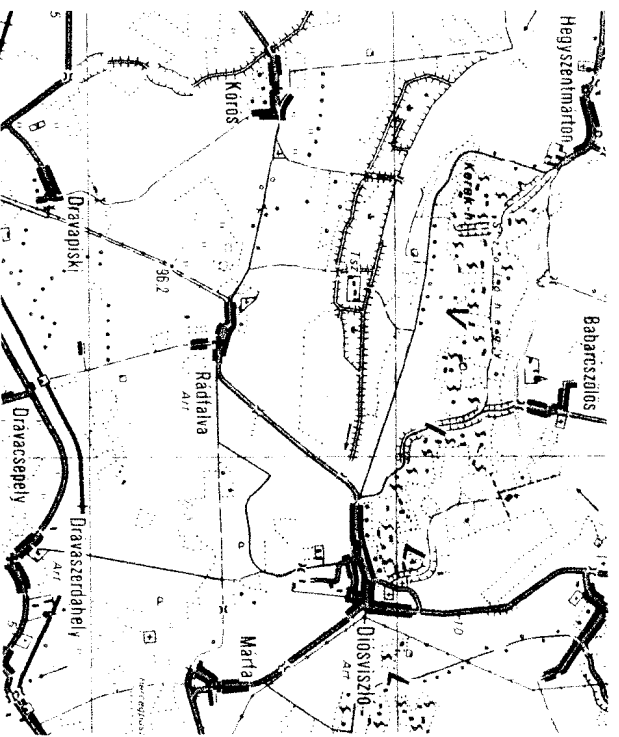
Rádfalva a második katonai felmérés térképén

A 18. század végén Rádfalva körül még a mocsaras, vízenyős területek uralkodtak, a kiemelkedő dombhátaikat erdő foglalta el. Fontos, nagy út nem vezetett át területén, de szomszédosági kapcsolatokat biztosító úthálózata fejlett volt, közvetlen összeköttetéssel rendelkezett Kóros, Drávapiski, Drávasszerdahely és Diósviszló felé. Térsegi szempontból is jelentősége volt a Pécs (Pellérd) – Viszló – Siklós és a Sellye – Siklós katonai utakat összekötő Drávasszerdahely – Viszló útnak, amely áthaladt a falun.

A XIX. század második felében alakult át teljesen a táj és a településszerkezet. A Villányi-hegységből lerohanó vizeket a lassú folyású, kis esésű patakok nem tudták elvezetni, a nagy területeket rendszeresen elborító vizek Drávába vezetésére ekkor építettek meg a Fekete-víz és az Eggerszegi-víz csatornáját, mely utóbbi Rádfalva északi határában fut. Az utak, amelyek eddig a kiemelkedő földhátakon kanyarogtak, kiegyenesedtek, a vízenyős rétek dustívív legelőkké váltak. Ebben az időszakban alakult ki a Kóros – Rádfalva – Márta (Harkány) út, és a Drávapiskire vezető út egyenes vonala.

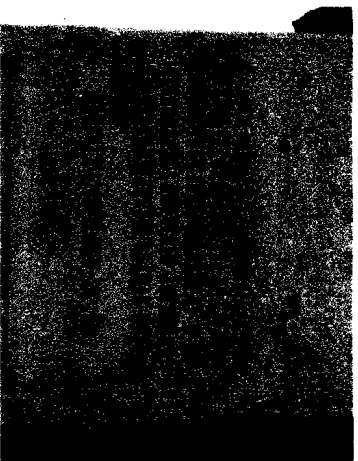
1912-ben készült el a Drávavölgyi helyiérdekű vasútvonal, ekkor építették meg a Drávacsapelyi megállóhoz vezető utat. A vizállás szabályozása mellett nagy gazdasági jelentősége is volt az ekkor létrehozott halastó-rendszernek, az értékesítéshez még kisvasutat is építettek a Diósvizslói állomásig.

Az 1970-es években történt az utolsó nagy emberi beavatkozás, újabb területek szántóföldi művelésbe vonása érdekében végeztek meliorációt.

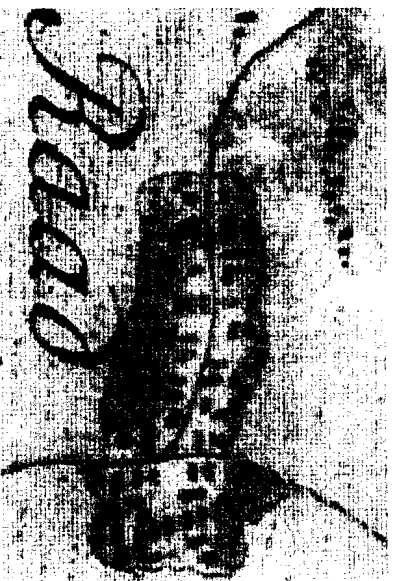
Rádfalva és térsége mai topográfája

A mai tájban csak nyomokban feltehetőek fel az egykoron legelő-erdők, kiszáradtak a halastavak, és elkorcsosult az úthálózat. Az autóbusz-közközelésre is alkalmas szilárd burkolatú utat a Diósvizslói Tsz. érdekeinek megfelelően új nyomvonalon építettek ki 1975-ben, emléktábla jelzi a faluban, hogy Rádfalva ekkor kapott – Magyarországon utolsóként – autóbúsjáratot.

Emléktábla a Petőfi u. 68. sz. ház falán

Rádfalva belterülete is sokat változott. Bár a katonai felmérés rajza nem lehet teljesen megbízható, a térképről megállapítható, hogy a török után újjáépült falu K-Ny irányú főutcája végét ért az É-D irányú Drávaszerdahely – Viszító útnál, a legnagyobb teresedés itt a kereszteződésben volt.

Az épületek elhelyezkedése a XVIII. században illetve napjainkban

A mai utcaszerkezetben megmaradt a főutca nyugati szakaszának ívelt vonala, de már nem ér véget a falu közepén, hanem tovább vezet Keleti irányban. Az É-D-i út északi ága eltűnt, a déli viszont meghosszabbodott, a falu főleg erre tejeszkedett.

Az ornámsági falvak legjellegzetesebb sajátossága, a házak által közrefogott, az állatok éjszakai őrzésére szolgáló széles tér, az egykori legelő Rádfalván nyújtott háromszög alakú. A XIX. század közepéig ehhez a háromszöghöz szervesen csatlakozott a déli utcasor által határolt széles tér, de jól látszik, hogy a templom és a paplak ebbe a forgópontba épült be, leszűkítve, de ugyanakkor izgalmasabbá is téve a térkapcsolatot.

TELEPÜLÉSKÉP

A falu megjelenésében a legmeghatározóbb a nagyon széles utcák dús, és szépen gondozott zóldfelülete.

A templom az utcaképekben

Zseniális elhelyezést találtak az egykori építők templomuknak. Teljesítették a reformátusokra kötelező előírást – az utcasorba illesztést – ugyanakkor a két utca keresztveződésében olyan hangsúlyos helyet találtak, ahonnan a falu szinte minden pontjáról a templom az utcakép kiemelkedő centruma.

A lakóházak a vegetációs időszakban szinte eltűnnek az utat kísérő ligetes zöldsáv mögött, csak a Petőfi utca nyugati vége szűkül össze, itt válik érzékelhetővé az épületek rendje.

TELEKHASZNÁLAT, ÉPÜLETEK

A falu lakótelkei szabályos, memóriki kimerésű szalagtelkek. Bár a morfológia igen változatos, a település határvonalai is nyílegyenesek.

Az utcavonalra merőleges elrendezésű 20-25 m széles telkek közül néhány van csak, amelyet megosztottak, ezeken a helyeken a beépítés besűrűsödik. A lakóházak az északi, illetve a nyugati oldalhatáron állnak, előkert nélkül. A mai épületek szinte mindegyike a XIX. sz. végén – XX. sz. elején épült, 6-7 m széles, egytraktusos, hosszaház, háromszlatú, oromfalas kialakítású, anyaguk zömmeel vályog, csak részben téglá. Csak egy-két ház áll utcával párhuzamos elrendezéssel. A tornácokra jellemző a négyoszlopes téglapillér és a nyomott kosárvés nyílás.

Az egyszerű gazdasági épületek kivétel nélkül a lakóházakkal egybeépítve, azonos vagy kisebb traktusszélességgel az oldalhatáron állnak.

Az eredeti utcai homlokzatok egységesek voltak, az első szoba két álló téglalap alakú ablaka mellett legtoőbb esetben a tornácnak is volt utcára nyíló ajtaja. Sajnos ezeket a homlokzatokat sok helyen már átépítették, a vakolt díszítéseket pedig leverték.

VÉDETTISÉGEK:

Régészet:

Védetté nyilvánított régészeti lelőhely nincs a település területén.

Műemlékvédelem:

Országos műemléki védelem alatt áll a Petőfi utca 79 sz. (hatsz.: 32/2) alatti református templom. 1840 körüli épült, copf stílusban.

Műemléki törzsszám: M III 419; birság-kategória: M III.

Sajnos a templom és parókia eredetileg egy telken álló egyidőben épült együtteséből a templomot egy parányi telkekkel leválasztották, a nagy telket pedig a gyönyörű parókiaával együtt eladták. Az egyébként jó kezekben lévő, felújított épület nem élvez védelmet.

VÉDELMI JAVASLAT

Régészet

Régészeti lelőhely:

- Telek-dűfő, hrsz.: 02, 03/9
- Göncös-dűfő, hrsz.: 02, 03/9
- Maláka, hrsz.: 03/6,9, 032, 037/5, 037/7, 8

Régészeti érdekű terület:

- Kengyel, hrsz.: 03/7, 03/10
- Sárosító, hrsz.: 076/1, 076/3-7, 079, 080/1-4
- Tüskés, hrsz.: 09/1, 015, 016/4-6, 017, 018
- Bököz, hrsz.: 016/2-4, 020/1,2, 030/1,2
- A középkori Kengyel falu feltételezett helye
- A középkori Sárosító falu feltételezett helye
- A középkori Tüskés falu feltételezett helye
- A középkori Bő patak mentén létezett falu feltételezett helye

(Ld.: régészeti hatásvizsgálát)

Műemlékvédelem

1. A településen a KÖH nyilvántartásában a következő védett műemlék szerepel:

M III 419
Petőfi u. 79. hrsz.: 32/2
Ref. tervplomb, copf, 1840.

A műemlék fenntartásáról, használatáról, hatósági eljárásairól a kulturális örökség védelméről szóló törvény rendelkezik. (Jelenleg 2001. évi LXIV. tv.)

A védett emlék műemléki környezetébe tartozó ingatlanok:

Petőfi Sándor u. 20.	107	hrsz	beépítetlen
Petőfi Sándor u. 21.	108	hrsz	polgármesteri hivatal
Petőfi Sándor u. 79.	32/1	hrsz	lakóház, volt parókia
Petőfi Sándor u. 80.	57	hrsz	lakóház, presszó

2. Helyi védelemre javasolt épületek:

Dózsa György u. 16.	53	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 28.	115	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 33.	120	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 55.	7	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 57.	9	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 60.	12/1	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 61.	13	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 64.	16	hrsz	művelődési ház, volt lakóház
Petőfi Sándor u. 68.	21	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 72.	25	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 73.	26	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 74.	27	hrsz	lakóház
Petőfi Sándor u. 79.	32/1	hrsz	lakóház, volt paplak
Petőfi Sándor u. 81	58	hrsz	lakóház

3. Helyi védetségre javasolt épületesz:

Petőfi Sándor u. 22.	109	hrsz	lakóház tornáca
----------------------	-----	------	-----------------

4. Helyi védetségre javasolt műtárgy:

Petőfi Sándor u. 54.	6	hrsz	kerítés
----------------------	---	------	---------

Helyi védetségű ingatlanok felújítási, építési munkái esetén a következő előírásokat kell betartani:

- Bármilyen építési munka esetén az eredeti homlokzati és tömegarányok, párkány- és gerincmagasságok, nyílásrendek, a nyílások osztása, a homlokzati tagozatok, tetőforma és -héjalás megőrizendők, illetve helyreállítandók.
- Helyi védetségű épület csak úgy bővíthető, hogy az eredeti épület tömegformája, homlokzati kialakítása, utcaképi szerepe ne változzon, illetve gondosan mérlegelt kompromisszum árán a legkisebb kárt szenvedje.
- Védett építmény felújítása, javítása, helyreállítása csak az eredeti (vagy megjelenésében ahhoz hasonló) anyagokkal történhet, az anyag- és felületkezelésben az eredeti (építéskori) állapot megőrzését, illetve visszaállítását kell szem előtt tartani.
- Az esetleges belső átalakításokat az eredeti szerkezet és belső értékek tiszteletben tartásával kell megoldani.
- Helyi védetségű épület bontására csak a műszaki és erkölcsi avultság beálltával kerülhet sor, a védetség megszüntetését követően. A bontási engedélykérelemhez csatolni kell az épület teljes felmérési és fotódokumentációját.
- Helyi védetségű épületen végzendő építési tevékenység engedélyezéséhez be kell szerezni a települési (annak hiányában a megyei) főépítész írásos szakvéleményét.

VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK ÉS HATÁSUK

Rádfalva fejlesztési koncepciója a település térbeli fejlesztésével nem számol. A lakosság növekedése nem várható. A természeti környezet védelméért, a természeti és táji értékek megtartását azonban fontos szempontnak tartja, ennek rendeli alá fejlesztési elképzeléseit.

A településszerkezet, és a fő területfelhasználások nem változnak, a falu belterülete csak kiigazítás jelleggel nő, és az üres telkek épülhetnek be. Az Eggerszegi-csatorna melletti terület ökológiai folyosó szerepét megtartja, területén új beépítésre szánt területet nem tart kívánatosnak.

A helyi védettség bevezetésével, az értékvédelmi rendelet elfogadásával az épített örökség, és a település sajátos értékei érvényesülhetnek.

Régészeti

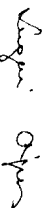
A régészeti lelőhelyeket változtatási szándék nem érinti.

A régészeti értékű területek közül a középkori Tüskés falu feltételezett helyén lévő volt majorság területét érinti változtatási szándék, a különleges területbe sorolt övezetben idegenforgalmi-turisztikai célú fejlesztések történhetnek, amelyek csak régészeti megfigyeléssel végezhetők.

NYILATKOZAT

Az örökségvédelmi hatástanulmány Rádfalva településrendezési terve munkarészeként a 4/2003. (II.20.) NKÖM rendelet előírásai szerint készült, az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak megfelelően.

A hatástanulmány elkészítésére a fenti rendelet szerinti jogosultsággal rendelkezem.

Lugosi Ágnes

okleveles építészmémnök
műemléki szakmémnök